

Pensioenaanspraak op maat

Op diverse podia in ons land wordt gretig gezinspeeld op een bloederig generatieconflict in het pensioendebat. De media zien hun kans schoon om op dit oersaai onderwerp nu eindelijk eens een gepolariseerde discussie te voeren. Nu pensioenen op ieders netvlies staan, zelfs op dat van jongeren, ontstaat er onverwacht ruimte voor discussie over de fundamentele aspecten van ons pensioenstelsel. Vragen als: Wat is een realistische en wenselijke pensioenaanspraak? Welke bestedingsbehoeften hebben ouderen of wat is zekerheid ons waard in dit opzicht? Om te voorkomen dat mensen na deze ophef het pensioendebat weer

de rug toekeren is het van belang om niet zoals gebruikelijk te vervallen in gesteggel over rekenrente en swapcurve, maar om de voor iedereen navolgbare discussie te voeren over wat er nodig is op de oude dag, wat er mogelijk is en hoe dat te organiseren. Hierbij gaat het om allen op de arbeidsmarkt. Niet alleen de insiders, de voormalige insiders en hun vertegenwoordigers in het sociaal overleg, maar ook om de groeiende groep zelfstandigen Jarenlang is de verwachting gewekt dat het kunnen voortzetten van de leefstijl van vóór de pensionering een harde toezegging was waarop men kon rekenen. Toch is het de realiteit dat de huidige buffers niet groot genoeg zijn om deze belofte waar te maken voor zowel huidige als toekomstig gepensioneerden.

Maar wat is er dan wel nodig op de oude dag? Is dat een bedrag van zeventig procent van het eindloon, waarmee men, zoals verondersteld, de leefstijl kan voortzetten (vervangingsratio)? Of moet het een bedrag zijn dat armoede voorkomt? Dan wordt vaak vijftig procent van het gemiddelde besteedbare inkomen gehanteerd.

De meeste mensen willen zekerheid over een bepaald minimum inkomen en zijn daarbovenop bereid tot meer risico voor maximaal rendement. Of dat minimumniveau de huidige AOW is, is de vraag. Als dat bedrag hoger zou moeten liggen is het de vraag hoeveel men bereid is te betalen voor het afkopen van onzekerheid of voor het niet nemen van risico's. Dat mensen zelf ook niet precies weten hoe zij daarin staan kwam naar voren in een klankbordbijeenkomsten van Zorg en Welzijn. Daarin bleken (vooral vrouwelijke) deelnemers

SANDRA PHLIPPEN

Hoofredacteur ESB

s.phlippen@sdu.nl

eerst sterk te hechten aan een zeker inkomensniveau ook al was het laag. Nadat zij eenmaal zagen dat degenen die veel meer risico namen om (met een veel kleinere kans) met een veel groter bedrag te eindigen, wilden zij ook meer risico nemen. Hieruit bleek echter ook het grote verschil tussen het communiceren en begrijpen van risico's.

Ook fluctueert de bereidheid tot risico nemen over de levenscyclus; meer risico voor jongeren en minder voor ouderen.

Wie het beste weet wat er nodig is voor de oude dag zijn natuurlijk de ouderen zelf. In het DNB Householdpanel is gepensioneerden gevraagd wat ze bij een korting van 25 procent van hun pensioeninkomen

zouden doen. Zouden zij als ze dat hadden geweten meer gaan sparen tijdens het werkzame leven? "Nee, ik zou helemaal niets anders doen" antwoordde maar liefst 30 procent van de ondervraagden. Blijkbaar kunnen mensen meer onzekerheid over een groot deel van hun netto pensioen goed verdragen. Het zou ook interessant zijn om te weten hoe de bestedingsbehoefte fluctueert in de jaren na pensionering. Waarschijnlijk heeft een vitale oudere op zijn 65ste hele andere uitgavenpatronen dan op zijn 85ste. In Leiden zijn Kees Goudswaard *cum suis* bezig met het vergaren van nieuwe inzichten naar de precieze bestedingsbehoeften van ouderen en de bronnen die ouderen hebben vergaard om daaraan te voldoen.

Hoeveel pensioenuitkering er mogelijk is, is niet met zekerheid te zeggen. Wel met welke kans een bepaalde uitkering mogelijk zal zijn, afhankelijk van het beleggingsbeleid. Bij het organiseren daarvan dient dringend rekening te worden gehouden met de grote behoefte aan flexibiliteit op allerlei terreinen. Zo moet het mogelijk zijn om in en uit te stappen op de arbeidsmarkt, te schakelen tussen werknemerschap en ondernemerschap, te switchen van pensioenfondsen en om de waarde van de woning op een gegeven moment in te zetten voor zorg en pensioen. Flexibiliteit zal betekenen dat de eigendomsrechten van een individuele deelnemer duidelijk moeten zijn.

Welk sturingsmodel het beste aan deze noden en wensen voldoet is en blijft een vraag voor de experts, maar daaraan voorafgaand hebben we meer inzicht nodig in de antwoorden op deze vragen.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.